

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue kiinnittää huomiota valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätöksen luonnoksen johdanto-osan huoltovarmuustyön kansallisten lähtökohtien kuvauksen moninaisuuteen niin kansallisen kuin kansainvälisestä näkökulmasta. Huoltovarmuutta ei ole tähänastisessa kansallisessa määrittelytyössä ole nähty osana kokonaisturvallisuuden perustana, vaan on osa kansallisen varautumisen toiminta valikoimaa ja yhteistoimintaa. Luonnoksessa esitettyä tarkempi kuvaus huoltovarmuuden merkityksestä olisi esitettävissä kirjauksella, että huoltovarmuus tulee ottaa huomioon osana varautumista kaikilla hallinnonaloilla, eikä vain kaikessa päätöksenteossa. Johdanto kaipaa tarkennusta ja focusoimista yhteiskunnan turvallisuusstrategian kanssa.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen katsoo, että toisessa luvussa erityisesti sivulla kolme luvussa korostuu käsitys Huoltovarmuuskeskuksen johtavasta roolista huoltovarmuustoimijana, vaikka laajasti huoltovarmuuden organisaatio kaikkineen perustuu yritysten/viranomaisten ja järjestöjen vapaaehtoiseen yhteistyöhön ja yhteiseen tahtotilaan, jolloin ei voida voimakasta ohjausotetta ei voida osoittaa. Huoltovarmuuskeskus ei ole viranomainen, vaan laitos, jolle sopii huoltovarmuuden tukeminen yhteiskunnassa laajalti, mutta huoltovarmuuden ydintä ovat huoltovarmuuden organisaatioiksi luettavat yritykset sekä myös julkisen hallinnon toimijat. Lisäksi on tärkeää, että myös kuntien mahdollisuuksia huolehtia huoltovarmuudesta kehitetään sekä kuntien välistä huoltovarmuusyhteistyötä edistetään. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvän kehitysyhteistyön vahvistaminen yhteistyössä huoltovarmuusorganisaatioiden ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa on välttämätöntä nykyisessä turvallisuustilanteessa.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuurin turvaamisessa hyvinvointialueen toimijoilla esim pelastustoimi on paljon annettavaa esimerkiksi valvonnan, koulutuksen ja harjoittelun myötä osan keskeisiä tehtäviä. Hyvinvointialueen pelastustoimen osaamisen hyödyntäminen edellyttää vahvaa

yhteistoimintaa, jonka puitteissa pelastustoimi voi omalta osaltaan osallistua kriittisten kohteiden määrittämiseen, tunnistamiseen ja suojaamiseen sekä riittävän suorituskykytarpeen suunnitelluun, pelastusviranomaisten valmiustarkastukset osana kokonaisvalmiutta.

Hyvinvointialueen näkökulmasta sekä CER- että NIS2-direktiivien soveltamisen tilanne on kansallisten linjausten puuttuessa epäselvä jopa soveltamisalan osalta. On toivottavaa, että direktiivien implementointi toteutetaan ottaen huomioon kansallisen varautumisen olemassa olevat rakenteet sekä linjaukset.

On nähtävissä, että digitaalisen toimintaympäristön häiriötilanteita kaikkein kriittisimpiä järjestelmiä kattavien korvaavien toimintatapojen, varajärjestelmien ja -tietoliikenneyhteyksien rakentaminen on koko yhteiskuntaa ja eri toimijoita koskeva valtava haaste, johon vastaaminen edellyttää merkittäviä resurssointeja. Tätä huoltovarmuuden osa-aluetta voi perustellusti esittää painopisteeksi seuraavien vuosien aikana. Tämän vuoksi kappale 3.2:n yhteydessä olisi toivottavaa esittää linjaus Huoltovarmuuskeskuksen roolista kehittämistyön keskeisenä rahoittajana toiminnan turvaajana tässä direktiivissä.

Hyvinvointialue esittää kappaletta 3.3 kokonaan poistettavaksi, koska kappale ei esitetyllä sisällöllä ei kuulu huoltovarmuus päätöksen alaan, vaikka onkin merkittävä osa yhteiskunnan varautumista.

Hyvinvointialueet ovat aivan keskeinen osa alueellista huoltovarmuutta sekä kokonaisturvallisuuden alueellista koordinaatiota ja toimijoita. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on lakisääteinen varautumisvelvoite, jota ne toteuttavat oman itsehallintonsa puitteissa, eikä lausunnolla olevaan luonnoksen tule kirjata sisältöjä, joissa huoltovarmuus ei olisi kuntien ja hyvinvointialueiden omaa itsenäistä sekä yhteistyössä toteutettavaa kokonaisturvallisuustyötä.

Hyvinvointialueen näkökulmasta koko varautumisen kenttää, ei pelkästään huoltovarmuutta, haastavat puutteet tiedonkulussa ja ennakointitoiminnan yhteistyön eri toimijoiden välisessä keskinäisessä kehittymättömyydessä. Asiakokonaisuutta olisi ratkottava ottaen huomioon turvallisuusviranomaisten sekä koko julkisen hallinnon tarpeet. Tämän kehitysvaiheen jälkeen yritysten ja viranomaisten tietovirrat voidaan tarvittavilta osiltaan liittää osaksi kaksisuuntaista tiedonvaihtoa, jolla voidaan varmistaa laajalti yhteiskunnassa ajantasaiseen ja monipuoliseen tietoon perustuvat ennakoivat johtamis- ja varautumistoiminteet.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Lukuun neljä hyvinvointialue esittää lisättäväksi omana kohtanaan lisäksi pelastustoimen huoltovarmuustavoitteet ja niihin liittyvät kehittämiskohteet, ja näistä erityisesti väestön suojaamisen näkökulmasta nousevat tarpeet sekä kriittisten toimintojen turvaamiseksi tarvittavat toimialariippumattomat materiaalit. Tärkeätä olisi huomioida, että sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen keskeiset toiminnan ja palveluiden turvaamisen kriittiset materiaalit ja väestön suojaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto ja varastointi sekä tuonti turvattaisiin. Näiden lisäksi hyvinvointialueen pelastustoimella on merkittäviä kehittämistarpeita myös laajoihin normaaliolojen häiriötilanteisiin ja laajamittaisiin onnettomuuksiin varautumisessa. Huoltovarmuuden kysymykset esimerkiksi laajoihin ja pitkäkestoihin maastopalojen sekä merellisten öljyvahinkojen tai muiden merellisten päästöjen torjunnassa (ympäristövahingot) haastavat vakavasti pelastustoimen suorituskykyä alueellisesti kuin Lisäksi olisi tunnistettava yhteiskunnan kriittisten toimintojen ylläpitoon liittyvä esim. pitkän pakkasjakson aikana aiheutuvat välilliset sekä välittömät toimet esimerkiksi laajamittaisessa kaukolämmön jakelun häiriötilanteessa.

Hyvinvointialueiden kehittäessä yhteistyötä varastojen kriittisen materiaalin hävikin minimoimiseksi sekä riittävän varastokierron varmistamiseksi, sopisi Huoltovarmuuskeskukselle rooli, jolla varmistaa tarvittaessa saatavuutta esimerkiksi täydentävillä varastoinneilla tai saatavuutta varmistavilla sopimuksilla. Myös ensihoitopalvelujen turvaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto tulisi turvata edellä esitetyllä tavalla. Lisäksi tulisi yhteensovittaa sketorikohtaisesti ja toimialakohtaisesti huoltovarmuustavoitteista

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Osana laajempaan huoltovarmuuden toimintaan ja toiminnallisen kokonaisuuden toiminnan varmistamista tulisi hyvinvointialueille ja sen vastuulle oleville lainsäädännön mukaisille tehtäville kohdentaa huoltovarmuuden kansallista rahoitus niihin laaja-alaisiin häiriö- ja onnettomuustilanteisiin varautumisvelvoitteiden tukemiseen (esim materiaalien varastointiin tai saatavuuteen) kansallisesti. Huomioida pitää kiinnittää myös kriittisten hyödykkeiden toimintojen turvaamiseen ja saatavuuteen esim materiaalikriittisyys ja toiminnan vaikuttavuuden avulla.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Hottinen Marko
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite - Pelastustoimi, varautuminen ja turvallisuus toimiala